

## İNKLÜZİV CƏMIYYƏTİN FORMALAŞMASINDA İNKLÜZİV TƏHSİLİN ƏHƏMIYYƏTİ VƏ ROLU

**BƏSTİ ƏSƏDOVA**

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*

basti.mirzoeva1984@gmail.com

*Açar sözlər: inklüziv cəmiyyət, təhsil, əlilliyi olan uşaqlar, sosial mühit*

Dünyada inklüziv cəmiyyətin formalaşması üçün müxtəlif layihələr həyata keçirilir. Inklüziv cəmiyyət insanları fərqləndirmədən hamıya hörmətlə yanaşır, ayrı-seçkilik qoymadan hər kəsi müdafiə edir, əlilliyi olub, olmamasından asılı olmayaraq bütün insanları özündə birləşdirir. Inklüziv cəmiyyətin formalaşmasının mühüm şərtlərindən biri hər bir insanın məxsusi potensialının formalaşmasında və inkişafında mühüm rol oynayan məktəblərin, təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi istiqamətində effektiv strategiyaların hazırlanması və həyata keçirilməsidir. Hamı üçün bərabər təhsilin reallaşdırılması ideyası bir sıra beynəlxalq hüquqi-normativ sənədlərdə öz əksini tapıb. Bu sənədlərin qəbul edilməsində məqsəd əlilliyi olan şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi ilə yanaşı, onların digər insanlarla bərabər fəal şəkildə ictimai həyatda iştirakı üçün mövcud məhdudiyyətlərin aradan qaldırılmasıdır. Inklüzivliyin tətbiqi üçün yalnız tam təchiz edilmiş, əlilliyi olan insanlar üçün uyğunlaşmış məktəblərin, təşkilatların və təlim keçmiş kadrların olması kifayət deyil.

Inklüziv təhsil - əlilliyi olan uşaqların əlilliyi olmayan uşaqlarla birgə tədris, təlim prosesinin təşkili ilə bağlı məsələlərin həllinə istiqamətləndirilmiş təhsil formasıdır. Inklüziv təhsilin əsas məqsədini əlilliyi olan uşaqlar üçün maneəsiz təlim mühitinin yaradılması və onların psixoloji hazırlığının təmin olunması təşkil edir. Başqa sözlə, inklüziv təhsilin əsas məqsədi əlilliyi olan uşaqların bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi, onların sosial mühitə inteqrasiyasına şərait yaratmaq, valideynlərin maarifləndirilməsi və onlarla müvəkkillik sahəsində işin aparılmasına köməklik göstərmək və bu sahədə

çalışan müəllimlərin metodik hazırlığını inkişaf etdirməkdir. Məlumdur ki, inklüziv təhsil əlilliyi olan uşaqların ümumtəhsil məktəblərin təlim prosesinə fəal daxil olmasından daha çox, kütləvi təhsil prosesinin bir sistem kimi yenidən qurulmasını və bütün uşaqların təhsil ehtiyaclarının təmin edilməsini nəzərdə tutur. Inklüziv təhsilin ən üstün cəhətlərindən biri əlilliyi olan uşaqlarla əlilliyi olmayan uşaqların bir yerdə təhsil almasıdır. Həmin uşaqlar öz yoldaşlarının nailiyyətlərini təkrarlamağa çalışır, onlar kimi hərəkət etməyə, danışmağa, fəaliyyət göstərməyə özlərində güc axtarırlar. Belə uşaqlar özlərini yararsız hesab etmir, kollektivə adaptasiya olur, özlərinin gərəklilərdən hiss edirlər. Belə uşaqların kollektivə, cəmiyyətə adaptasiyasına müəllim və valideynlər diqqət göstərməlidirlər. Bununla bərabər inklüziv təhsilin inkişafını təkmilləşdirmək üçün müəyyən işlərin görülməsi və tədbirlərin həyata keçirilməsi əlilliyi olan uşaqların təhsili üçün faydalı olar. İnsanın dəyəri onun bacarıqları və nailiyyətləri ilə ölçülür. Bu fikrin cəmiyyətə aşılması olduqca vacibdir. Cəmiyyətdə hər bir kəs ancaq öz qabiliyyətləri, bacarığı ilə yüksək mövqə əldə edə bilər.

Hər kəs ünsiyyət hüququna malikdir və o dinlənməlidir. Bu fikir ən çox əlilliyi olan uşaqların valideynlərinə xüsusi seminarlar keçirilərək çatdırılmalıdır ki, onların övladlarının cəmiyyətdə iştirakı önəmlidir. Onların övladları tək ailə içərisində deyil, məktəbdə və digər sosial mühitlərdə də ünsiyyətdə olmalıdır. Nəzərə alınmalıdır ki, bütün şagirdlər üçün tərəqqiyə nail olmaq onların nə biləcəyindən asılıdır. Müxtəliflik insan həyatının bütün aspektlərini gücləndirir. Təlim metodikasına müvafiq olaraq inklüziv təhsil şagirdlərə qarşı hər hansı formada ayrı-seçkilik edilməsinin qarşısını alır və bütün uşaqlara mükəmməl şəkildə təhsil almaq və uğurlar qazanmaq imkanı verir.

### Ədəbiyyat

1. “İnküziv təhsil: təcrübə və qarşıda duran vəzifələr” V Elmi-praktiki konfransın məqalələr toplusu. 14-15 oktyabr 2011-ci il, Bakı, Azərbaycan Respublikası
2. Malofeyev N.N. Dəyişən dünyada xüsusi tədris. Avropa – M., 2009
3. Willingham D.T.(2018) Unlocking the Science of How Kids Think: A new Proposal for Reforming Teacher Education. Education Next, 18(3),42-49.